

Dominikanie wobec liturgicznej celebracji Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (XIII-XVIw.)

(streszczenie)

Święto Poczęcia Maryi pojawia się na terytorium Anglii w XI wieku, celebrowane w dniu 8 grudnia, co potwierdzają kalendarze ksiąg liturgicznych. W następnym stuleciu dociera do Francji, gdzie szybko osiąga popularność. Zaprowadzenie święta *Conceptio Mariae* w Lyonie, spotyka się z reakcją św. Bernarda z Clairvaux, który w liście 174 przeciwstawił się wspomnianej celebracji. Wśród przedstawionych argumentów zwrócił między innymi uwagę na brak oficjalnej aprobaty tego święta przez Stolicę Apostolską. Argument ten zostaje przejęty przez św. Tomasza z Akwinu, który prezentuje w swoich dziełach negatywne stanowisko wobec Niepokalanego Poczęcia NMP. Wzrost autorytetu nauki Akwinaty po jego kanonizacji (1323r.) sprawił, że kolejne kapituły generalne dominikanów nakazywały wszystkim braciom obchodzenie święta *Conceptio Mariae*, w którym celebrowane byłoby nie tyle samo poczęcie (*conceptio*) lecz uświęcenie Maryi (*sanctificatio*). Wyrażone stanowisko było zgodne z opinią św. Tomasza z Akwinu, który uważał, że Najświętsza Maryja Panna poczęła się w grzechu pierworodnym, a następnie została zeń oczyszczona i uświęcona. W podobnym duchu wyrażali się późniejsi teologowie dominikańscy (Johannes Dominici, Vincentius Bandellus, Johannes de Turrecremata).

W roku 1477 papież Sykstus IV w bulli *Cum praeexcelsa*, aprobując formularz mszy o Niepokalanym Poczęciu NMP. wprowadził święto do kalendarza liturgicznego Kościoła powszechnego. Tym samym upadł koronny argument dominikanów, zagorzałych przeciwników Niepokalanego Poczęcia. Mogłoby się wydawać, że kwestia liturgicznej celebracji Niepokalanego Poczęcia została definitywnie rozwiązana. Historia jednak potrafi zaskakiwać. Niespełna sto lat później, Pius V wprowadzając w życie zalecenia Soboru Trydenckiego, dokonał również rewizji ksiąg liturgicznych. W nowej edycji *Missale Romanum* z 1570r. święto Niepokalanego Poczęcia NMP. zostało zastąpione celebracją *Conceptio Mariae*, a modlitwy zawarte w formularzu mszalnym nie komentują okoliczności poczęcia Maryi. Ten stan rzeczy utrzymywał się jeszcze po uroczystym ogłoszeniu przez Piusa IX dogmatu o Niepokalanym Poczęciu NMP. (1854r.). Dopiero dekret z 1863r. nakazał dołączenie do Mszału Rzymskiego formularza mszy św. *De Immaculata Conceptione BMV*.

W świetle naszkicowanej historii rozwoju liturgicznej celebracji Niepokalanego Poczęcia pojawia się pytanie: dlaczego dominikanie uporczywie trwali przy celebracji Poczęcia Maryi zamiast Niepokalanego Poczęcia? Oprócz zaleceń kapituł generalnych obowiązujących wszystkich braci kaznodziejów należy wymienić inne motywy, które okazały się nie mniej istotne. Ważnym czynnikiem był autorytet św. Tomasza z Akwinu i jego negatywne stanowisko. Kolejnym czynnikiem było zawężone rozumienie Tradycji, rozumianej jako *auctoritas*, a nie jako przekaz depozytu wiary.

Wreszcie, skoro liturgia jest przestrzenią wyrażania wiary Ludu Bożego, to dzięki obecności Ducha Świętego we wspólnocie Kościoła objawia się nadprzyrodzony zmysł wiary (*sensus fidelium*). Rozpowszechnienie się celebracji ku czci Niepokalanego Poczęcia na przestrzeni wieków pozwoliło dostrzec coraz bardziej jaśniejącą prawdę o Niepokalanym Poczęciu NMP., potwierdzić, że refleksja teologiczna franciszkanów w sposób bardziej adekwatny wyrażała *sentire cum Ecclesia* niż zasłużonych mistrzów teologii Zakonu św. Dominika.